

ואם בכל זאת...

האם נותר ספק גם מעבר לכל ספק סביר? האם יש מקום לעונש־מיתה בעולמם של שופטים בער?

קרוב לוודאי שג'ון רמיאניוק הוא אכן איוואן האיום מטרבלניקה, אדם שביצע בנעוריו מעשים נוראים בשדות הכובש הנאצי.

השבוי

אישהמופת חזי שי. שי בילה שלושה חצי שנים בשבי של ג'יבריל. מא' מין בשלום

הרבה "אנשי מופת" הוצגו לעיני המדינה במלאת לה 40 שנה. אחרים היו אנשי־מופת סינטיים.

איש לא עונה. כאשר חזרו ה־שבויים השונים מן השבי של פת"ח ואמרו ג'יבריל בלבנון, ניתנה להם הוראה שלא לדבר.

הציל כנסאחא. זוויר תול

שבויילשעבר שי (ביום השיחרור) ג'יבריל לא עינה

שבוי סורדי. במשך שלוש שנים וחצי חי שי בשבי אירגונו של אחמד ג'יבריל. זהו אירגון פלסטיני פורש, הקשור קשר אמיץ בסוריה, אחד האירגונים הקיצוניים ביותר בחברה הפלסטינית.

משום־כך יש חשיבות מיוחדת ל־עובדה שחזי שי לא עונה ולא הוכה בכל שנות השבי אף לא פעם אחת על־ידי שבוי הפלסטיניים, גם לא בעת הח־קירות. רק פעם אחת הוכה — על־ידי קצין סורי שחקר אותו. גם לא הופעל עליו אותו "לחץ פיסי מתון" שועדת השופט משה לנדוי מתירה לשרותי הביטחון הישראליים.

תנאי החוקתו של שי היו קשים, מפני שאנשי האירגון של ג'יבריל החי * שרית ישי היחה גם בצווח העולם הזה שראיין ביוני 1982 את השבוי אהרון אחיאז בכירות הוצורה. גם אחינו, שהתחיד בשבי עם עוזרו של יאסר ערפאת, עימאר שקור דובר העברית, מילא עם שבו אחרי הווראה שלא לדבר על היחס ההוגן שזכה בו בשבי הפלסטיני.

מי שחשב על הריגת אבו ג'יהאד לא חשב שזו תהיה התוצאה

התוצאה החשובה ביותר של הריגת חליל ("אברג'יהאר") זוויר היתה טיסתו של יאסר ערפאת לרמשק. אם התכוונו מתכנני מיבצע זה להביא להשלמה בין אש"ף וסוריה, ובין ערפאת והאפטי אל־אסד, הרי הוכתרה הפעולה בהצלחה מזהירה והיה כדאי להסתכן למענה.

מבחנת המציאות הפנים־ערבית, זוויר מיפנה חשבו.

טעמי ביטחון

רוב לוודאי שיאסר ערפאת היה תסס להלוויית ירדיו ושופתו, אלמ לא היו קיימים שיקולי־ביטחון. הפרשנים טוענים כי הביקור התא' חר, כרי שיסדרו פרטי בשירות מוקד מות בין ראשי סוריה ואש"ף. אך מן הסתם היו לאיחור סיבות הרבה יותר פשוטות. ערפאת מאמין כי ממשלת ישראל זוממת מזמן להרגו. לכן אין הוא מופיע לעולם במקום שבו מצפים לו.

אחרי הריגת אברג'יהאר, ציפו הכל שערפאת יבוא לרמשק. נאמר גם כיצד: יחד עם מועמר קד'אפי, במטוסו של שליטי־לוב. מטעמי־ביטחון, אסור היה על כן לערפאת לטוס אז וכך.

ואכן — דווקא כאשר איש לא ציפה לו, טס ערפאת לדי מושק. ההודעה על כך נמסרה רק אחרי שהמטוס כבר נחת בכיפתחה.

הודאה בכישלון

רקע להתקרבות — אם לא להתייחסות אישית — בין אסד וערפאת נוצר מזמן. הריגת אברג'יהאר רק סיפקה את האמתלה המתאימה לעי שיית הדבר בפומבי.

על קיברו של לוחם נערי, שנהרג בידי "האויב הציוני", היה קל לאסד לעשות מעשה שהיה בו הודאה בכישלון.

הקרע האחרון בין ערפאת ואסד אירע כאשר הפעיל הנשיא הסורי את סוכנו ונעץ סכין בגבו של ערפאת. עד אז הסתקו הסורים בהקמת גופים פלסטיניים, הסרים למרותם — האירגון צאעיקה, שהוא חלק מן המערך הסורי, אירגונו של אחמד ג'יבריל, שהוא זרוע של המודיעין הסורי, וגם אירגון־המח' תרת של אברג'יהאר הממשש, בתקופות מסוימות, כסוכנות סורית.

ב־1983 עשה אסד מעשה מרחיק לכת: הוא גרס לפילוג בפת"ח, האירגון הפוליטי־צבאי המרכזי באש"ף, שברא שו עומד יאסר ערפאת עצמו.

זה היה ניסיון־הפיכה במלוא מובן המילה. הבוונה היתה להדיח את ערפאת ואנשיו (וי ביניהם אברג'יהאר), ולהשליט במקומו קצין ממורמר, פרו־סורי.

ההתקוממות של אברמוסא וחבריו, בתמיכת הסורים ובעידודם, נראתה כמשך כמה שבועות כניסיון מוצלח. ערפאת היה רחוק, "המורדים" ישבו בלבנון. אברמוסא עצמו היה מפקד מקובל ונערץ, שהצטיין בעבר בקרבות — בעיקר דווקא נגד הסורים (1976) ונגד צה"ל (1982). כמה מדיברי הביי־קורת שהיו בפיו היו פופולאריים גם בקרב הפלסטינים.

אולם אסד הגדיש את הסיאה כאשר ציווה על אברמוסא, ג'יבריל וחבריהם לתקוף את המעוז האחרון של פת"ח

ליטו לשמור בסוד את עצם העובדה שיש שבוי בידיהם. הסוד נשמר לא רק מעיני הפלסטינים האחרים, אלא כי שנתיים הראשונות גם מעיני הסורים. ג'יבריל רצה לשמור על שי כעל נכס סודי לעת מצוא, כשיוכל להחליף אותו בתנאים הטובים ביותר, עבור מיספר האסירים הפלסטיניים הרב ביותר, כפי שאכן קרה.

מעבר לתנאים הקשים שנבעו מכך, היה היחס אל השבוי הוגן גם בעיניו.

בדרך של שלום. במשך שלוש וחצי שנים לא שמר שי רק על שפיותו ועל רמותו האנושית, אלא גם גיבש לעצמו השקפה כלפי הבעייה הפלסטינית.

המראינת שרית ישי־לוי שאלה אר־תו: "במשך שלוש השנים, שבהן היית שבוי, יצא לך להכיר פלסטינים מקרוב. אתה מאמין שיש סיכוי לדו־קיום? לשלום?"

השיב חזי שי בן ה־43, יליד עיראק הדובר ערבית:

"מתוך מכלול האנשים שפגשתי בשבי, פגשתי פלסטינים שאני יודע שאפשר לחיות איתם בשלום וברוך קיום. יש ביניהם טובים פחות וטובים יותר, אבל לנסות צריך. אנחנו חיים איתם שנים במצב של מילחמה, צריך לנסות את הדרך השנייה.

"לפני שנשכיתי חשבתי רק על הדרך האחת. על מדינת־ישראל חזקה ועל שטחים בגבול בטוח. אבל היום אני מסתכל על הדברים בצורה אחרת, אפי שר להשיג גבול בטוח גם בדרך של שלום.

"גיבשתי לי ריעה שהחיים מאוד מאוד יקרים, ולכן הגעתי למסקנה ש צריך לנסות את הדרך השנייה, של שלום. חבל לצאת למילחמות".

ההתקוממות

משהו מביש

העולם כולו הזרעו. אך בעיני השופטים הצבאיים זה לא כל כך נורא

רוחו של צה"ל ודמותו של החייל העברי נקבעים בימים אלה על־ידי מפקדים ושופטים צבאיים.

השבוע נקבע תמרוך חדש בדרך זו. יתכן שלא יהיה פחות חשוב מאשר פסק־דינו ההיסטורי של השופט בנימין הלוי במישפט כפר־קאסם, שבו נקבע שאסור למלא פקודה בלתי־חוקית שעל ליה מתנוסס הרגל השחור של איהתור־קיות.

אלא שהפעם עצרו השופטים צעד ענקי בכיוון ההפוך. הפשע היחיד. לפני השופטים עמדו החיילים שהונצחו בסרט טי־בי־אס, כשהם מתנפלים בצורה חיתית על צעירים פלסטיניים שהיו חשודים ביי־דוי אבנים. סרט נדיר זה זועזע את העולם יותר מכל מיסמך אחר על ישי ראל מאז טבח צברה ושאת־ילה. מאות פרשנים, בעשרות שפות, הישוו את החיילים בסרט לנאצים המתעללים ביי־הודים.

אלוף־פיקוד המרכז, עמרם מיצנע, יצא תחילה מגרזו כדי לגנות את המי־עשה, אך נרגע חיש־מהר. כאשר הדי עמדו לבסוף למישפט, היה נרמה שהפשע היחיד שלהם הוא שלא שמו לב שמצלמים אותם (הצלם הישראלי, מומחה לצילום ציפורים, עמד במרחק רב).

מכיוון שבמהלך ההתקוממות נשברו עצמותיהם של מאות רבות של פלסטינים, סביר להניח כי מיקרה זה לא היה יוצא־דופן. אלא שבעל המיקרים האחרים הצליחו המתעללים לעשות את מעשיהם שלא לעיני מצלמות. הדי (המשך בעמוד 8)

אסד הודאה בכישלון

בלבנון, בטריפולי. הצבא הסורי העניק תמיכה מאסיבית, והאירגונים ה"פור־שים" התכוונו לחסל אחת ולתמיד את הכוחות המסורים לערפאת.

ניסיון זה נכשל. מפקד הכוחות של פת"ח בטריפולי, אברג'יהאר, ניהל קרב־צהנה מבריק. ערפאת עצמו הצליח להגיע בחשאי אל תוך העיר הנצורה, והעלה את המוראל לשחקים. גם אינ־תיצאר (אוס'ג'יהאר") זוויר, אשתו של אברג'יהאר, הצטרפה אל בעלה.

בסופו של דבר נאלץ אסד לוותר על תוכניתו, וכוחות־פת"ח פונו מטרפולי בכבוד, בדרך הים. מייד לאחר מכן הדי מם ערפאת את העולם הערבי וגם את חבריו, כאשר מיהר להיפגש עם חוסני מונאכר במצרים ככך נתן רהבילי־טציה למישטר המצרי שרבק בהסכמי קמפ־דייוויד, והחזיר לאש"ף את חופשי־התמרון.

חשוב מן הכישלון הצבאי של אסד היה הכישלון המדיני. בעת המערכה בטריפולי התי לבד העם הפלסטיני כולו סביב מנהיגותו של ערפאת. אבוי מוסא נתפס על־ידי הפלסטינים כבוגד, שהרים נשק נגד אי חים פלסטיניים. מאז הצטמק האירגון של אבוי־מוסא והידלי־דל, ולמעשה חדל מלהתקיים.

באותו הזמן החלה האחדות חוזרת לאש"ף. שני האירגונים הפרו־סוריים, החזית העממית של ג'ורג' חבש והחזית הדמוקרטית של נאפי חוותמה, יחד עם הקומוניסטים, חזרו למסורת האירגון שני אירגונים אלה מקובלים על ער־פאת ואנשיו כגופים הנאמנים לפלסטיני, לטון, למרות שהם באופוזיציה. הם התקבלו ברצון. לא כן אירגונו של ג'י־ב־ריל, המוחזק כרוזע סורית, אנטי־פלסטי של אברג'יהאר.

האחדות החדשה התחשלה במחנות הפליטים בלבנון, בעת שנערכה עליהם ההסתערות הגדולה של אירגון אל־אמל השיעי. השיעים ניסו להרעיב את המחנות, שתושביהם אכלו חתולים ועכברים.

היה ברור לכל פלסטיני כי השיעים פועלים בשליחות אסד, וכי המטרה היא לשבור את הכוח של פת"ח במחנות, שהשתקם אחרי נסיגת צה"ל. הכל